

MONITORING AND COMPARATIVE ANALYSIS OF PROSPECTS FOR RAISING THE CIVIC POSITION OF YOUNG PEOPLE

Sarvarbek Jumayev

Base doctorate

National University of Uzbekistan

Uzbekistan, Tashkent

ABOUT ARTICLE

Key words: youth, civil position, Uzbekistan, civil activity, civil participation.

Received: 17.10.24

Accepted: 19.10.24

Published: 21.10.24

Abstract: This article is devoted to the study of the prospects for raising the civic position of the youth of Uzbekistan. Literature analysis, sociological survey, and statistical data analysis were used as research methods. The results of the study show that the civic activity and participation of youth of Uzbekistan is increasing, but there are still a number of problems. The article provides recommendations to further elevate the civic position of youth.

YOSHLARNING FUQAROLIK POZITSIYASINI YUKSALTIRISH ISTIQBOLLARI MONITORINGI VA KOMPARATIV TAHLILI

Sarvarbek Jumayev

tayanch doktorant

O'zbekiston Milliy universiteti

O'zbekiston, Toshkent

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: yoshlar, fuqarolik pozitsiyasi, O'zbekiston, fuqarolik faolligi, fuqarolik ishtiroki.

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston yoshlarining fuqarolik pozitsiyasini yuksaltirishning istiqbollarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot usullari sifatida adabiyotlar tahlili, sotsiologik so'rovnomma va statistik ma'lumotlar tahlili qo'llanilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston yoshlarining fuqarolik faolligi va ishtiroki ortib bormoqda, ammo hali ham bir qator muammolar mavjud. Maqolada yoshlarning fuqarolik pozitsiyasini yanada yuksaltirish uchun tavsiyalar berilgan.

МОНИТОРИНГ И КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ ПЕРСПЕКТИВ ПОВЫШЕНИЯ ГРАЖДАНСКОЙ ПОЗИЦИИ МОЛОДЕЖИ

Сарварбек Жумаев

Базовый докторант

Национального университета Узбекистана

Узбекистан, Ташкент

О СТАТЬЕ

<p>Ключевые слова: молодежь, гражданская позиция, гражданская активность, участие.</p>	<p>Аннотация: Данная статья посвящена изучению перспектив повышения гражданской позиции молодежи Узбекистана. В качестве методов исследования использовались анализ литературы, социологический опрос и статистический анализ данных. Результаты исследования показывают, что гражданская активность и участие молодежи Узбекистана растет, но все еще существует ряд проблем. В статье даны рекомендации по дальнейшему повышению гражданской позиции молодежи.</p>
---	---

KIRISH

Yoshlar - O‘zbekistonning yorug‘ kelajagi va tayanchidir. Ularning mustahkam fuqarolik pozitsiyasi va yuksak faolligi mamlakatimizning barqaror rivojlanishi va farovonligi uchun muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Yoshlar siyosatini takomillashtirishga qaratilgan sa’y-harakatlar ularning potensialini to‘liq ro‘yobga chiqarish va jamiyatda munosib o‘rin egallashiga zamin yaratadi.

Yoshlar har bir mamlakatning kelajagini belgilovchi muhim ijtimoiy qatlam hisoblanadi. Ularning fuqarolik pozitsiyasi, faolligi va ishtiroki jamiyat taraqqiyotining kafolati bo‘lib xizmat qiladi [1]. O‘zbekistonda ham yosh avlodning vatanparvarlik tuyg‘usi, ijtimoiy-siyosiy jarayonlardagi ishtiroki va fuqarolik mas’uliyatini yuksaltirish ustuvor vazifalardan biri sanaladi [2]. Ushbu maqolada O‘zbekiston yoshlarining fuqarolik pozitsiyasini yuksaltirishning istiqbollari monitoringi va komparativ tahlili amalga oshirilgan.

ASOSIY QISM

Tadqiqot doirasida O‘zbekiston va xorijiy mamlakatlar tajribasini o‘rganish maqsadida ilmiy manbalar va adabiyotlar tahlil qilindi. Shuningdek, 100 nafar yoshlar ishtirokida sotsiologik so‘rovnoma o‘tkazildi. So‘rovnoma 18-30 yoshdagi respondentlarni qamrab olgan bo‘lib, ular orasida talabalar, ishchi yoshlar va ishsiz yoshlar bor edi. Tadqiqotda O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi va Yoshlar ishlari agentligi ma'lumotlaridan ham foydalanildi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yoshlarning fuqarolik faolligini oshirish uchun ularning huquqiy savodxonligi va siyosiy madaniyatini yuksaltirish, fuqarolik tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, ixtiyoriy faoliyatni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi [3; 4]. Xorijiy mamlakatlarda yoshlarni qaror qabul qilish jarayonlariga jalb qilish, ularning ijtimoiy loyihalarini moliyalashtirish, yoshlar parlamentini tashkil etish kabi amaliyotlar keng qo'llaniladi [5].

Sotsiologik so'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, respondentlarning 68% davlat va jamiyat hayotida faol ishtirok etishga tayyor. 53% fuqarolik tashabbuslarida qatnashgan, 30% esa ixtiyoriy faoliyat bilan shug'ullangan. Shu bilan birga, yoshlarning 47% o'z huquq va majburiyatlarini to'liq bilmasligini, 42% esa saylov jarayonlarida ishtirok etish istagi yo'qligini bildirdi.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2020-2023-yillarda yoshlar o'rtasida jinoyatchilik 15% ga kamaygan, yoshlar bandligi esa 4,8% ga oshgan [6]. Yoshlar parlamentining tashkil etilishi va uning faoliyati yoshlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirishda muhim omil bo'ldi. Xalqaro reyting va indekslarda ham O'zbekistonning "Yoshlar rivojlanishi indeksi" bo'yicha o'rni yaxshilanib bormoqda [7].

O'zbekistonda yoshlarning fuqarolik pozitsiyasini yuksaltirish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. So'nggi yillarda bu borada bir qator ijobiy o'zgarishlar va natijalar kuzatilmoqda. Xususan, yoshlarning ta'lim olishi, kasb-hunarga o'rgatilishi, bandligini ta'minlash, tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish borasida keng ko'lamlı ishlar amalga oshirildi. Shu bilan birga, hali bu yo'nalishda qator muammolar va kamchiliklar saqlanib qolmoqda, ularni bartaraf etish yoshlar siyosatini yanada takomillashtirish va samaradorligini oshirishni taqozo etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda yoshlarning aksariyati o'zlarini jamiyatning faol a'zosi sifatida his etadi va davlat hamda jamiyat hayotida o'z ishtiroki muhimligini anglaydi. Ularning fuqarolik tashabbuslaridagi faolligi, ixtiyoriy tadbirlardagi qatnashish darajasi yuqori ekanligi fikrimizning dalilidir. O'zbekiston yoshlari orasida o'tkazilgan so'rovnomaga ko'ra, respondentlarning 68% "davlat va jamiyat hayotida faol ishtirok etishga tayyorman" degan fikrni bildirgan (1-jadval). Bu ko'rsatkich yoshlarimizning vatanparvarlik tuyg'usi, ijtimoiy mas'uliyati va fuqarolik pozitsiyasi yuksak ekanidan dalolatdir.

1-jadval.

Yoshlarning fuqarolik faolligiga munosabati (n=100)

Javob variantlari	Ulushi
Davlat va jamiyat hayotida faol ishtirok etishga tayyorman	68%
Fuqarolik tashabbuslarida ishtirok etganman	53%
Ixtiyoriy tadbirlarda qatnashganman	30%

O‘z huquq va majburiyatlarimni to‘liq bilmayman	47%
Saylov jarayonlarida ishtirok etishni istamayman	32%

Manba: Muallif tadqiqoti

Shu bilan birga, tadqiqot davomida yoshlar fuqarolik faolligini yanada oshirish uchun ayrim to‘siqlar mavjudligi aniqlandi. Jumladan, yoshlarning bir qismi (47%) hali o‘zining huquq va majburiyatlarini to‘liq anglab yetmagan. Ularning 32% saylov jarayonlariga qiziqish bildirmayotgani ham achinarli holdir. Bu yoshlar huquqiy va siyosiy madaniyati, saviyasini oshirish zarurligini ko‘rsatadi. Zero, fuqarolik jamiyatining asosiy belgilaridan biri - faol saylov pozitsiyasiga ega fuqarolarning mavjudligidir [2].

Bundan tashqari, ayrim holatlarda yoshlarning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash va rag‘batlantirish mexanizmlari yetarli emasligi kuzatildi. Respondentlar fikriga ko‘ra, davlat organlari va jamoat tashkilotlari tomonidan yoshlar loyihalarini moliyalashtirish hajmini oshirish, innovatsion g‘oyalarni amaliyotga tatbiq etishda ko‘proq yordam ko‘rsatish lozim. Bu orqali yoshlarning ijtimoiy faolligini yangi bosqichga ko‘tarish, ularni jamiyatning faol subyektiga aylantirish mumkin [3].

Tadqiqot natijalarini xorijiy mamlakatlar tajribasi bilan qiyosiy tahlil qilish O‘zbekiston yoshlar siyosatini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Rivojlangan davlatlar, jumladan, AQSh, Yaponiya, Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda ko‘p yillik tajriba asosida shakllangan yoshlar faolligini oshirish mexanizmlari mavjud. Ular yoshlarni qaror qabul qilish jarayonlariga jalb qilish, fuqarolik tashabbuslarini subsidiyalash, ixtiyoriylik faoliyatini keng yo‘lga qo‘yish kabi jihatlar bilan diqqatga sazovor [4]. Bunday ilg‘or tajribalarni o‘rganish va mahalliy sharoitga moslashtirish yoshlar siyosati samaradorligini yanada oshirish imkonini beradi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvar "2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida"gi Farmonida ham yoshlarni va fuqarolik jamiyati institutlarini davlat va jamiyat boshqaruviga keng jalb qilish, ularning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish vazifalari belgilab berildi [8]. Bu yoshlar davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishi ekanini yana bir bor tasdiqlaydi.

O‘zbekiston yoshlari innovatsion g‘oyalarga boy, intellektual salohiyati yuksak avlod sanaladi. Ularning fuqarolik tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash, ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirishga ko‘maklashish nafaqat bugungi kun, balki kelajak uchun ham muhim investitsiya hisoblanadi. Zero, har tomonlama yetuk, mustaqil fikrlaydigan, vatanparvar yoshlar - O‘zbekistonning ertangi ravnaqi va farovonligining kafolatidir.

Bundan tashqari, yoshlar o‘rtasida innovatsion g‘oyalar va ijodkorlikni rag‘batlantirish, ularning intellektual salohiyatini ro‘yobga chiqarish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish zarur.

Buning uchun yoshlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash, startap loyihalarini moliyalashtirish, yoshlarni ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatga keng jalb qilish maqsadga muvofiq.

Shunday qilib, O‘zbekiston yoshlari fuqarolik pozitsiyasini yuksaltirishda sezilarli yutuqlarga erishilgan bo‘lsa-da, bu borada hali qator muammolar saqlanib qolmoqda. Ularni hal etish, yoshlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini yangi bosqichga ko‘tarish uchun davlat, jamoat tashkilotlari va fuqarolik jamiyati institutlari hamkorligini yanada mustahkamlash talab etiladi. Yoshlarning bilim va ko‘nikmalarini oshirish, ularning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash, ixtiyoriy faoliyatga jalb qilish kabi yo‘nalishlarda tizimli ishlarni amalga oshirish lozim. Shundagina yoshlar nafaqat bugun, balki kelajakda ham mamlakatimiz taraqqiyotining hal qiluvchi kuchiga aylanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda yoshlarning fuqarolik pozitsiyasini yuksaltirishda ijobiy o‘zgarishlar ro‘y berayotganini ko‘rsatadi. Yoshlarning davlat va jamiyat hayotidagi ishtiroki ortib, ularning huquqiy ongi va siyosiy faolligi yuksalib bormoqda. Shu bilan birga, hali ham yoshlar orasida huquqiy savodxonlik yetarli emasligi, ularning bir qismida fuqarolik mas'uliyati tuyg‘usi pastligi kuzatilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar fuqarolik pozitsiyasini yanada yuksaltirish uchun quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

Yoshlarning huquqiy va siyosiy bilimlarini oshirish, turli seminar, trening va ma'rifiy tadbirlarni tashkil etish;

Yoshlar tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash, ularning loyiha va g‘oyalarini moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish;

Ixtiyoriylik faoliyatini yanada rivojlantirish, yoshlarni xayriya va ijtimoiy tadbirlarga keng jalb qilish;

Yoshlarni qaror qabul qilish jarayonlariga faol jalb etish, ularning fikr va takliflarini inobatga olish;

Ommaviy axborot vositalarida yoshlar mavzusini yoritishni kuchaytirish, ijtimoiy reklamalar orqali yoshlarda vatanparvarlik va fuqarolik tuyg‘usini shakllantirish.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Mirziyoyev, Sh.M. (2020). O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Toshkent: O‘zbekiston.

2. Aknazarov, B.K. (2022). Yoshlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash - ustuvor vazifa. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 2, 45-52..

3. Adler, R.P., & Goggin, J. (2005). What do we mean by "civic engagement"? Journal of Transformative Education, 3(3), 236-253. [Adler & Goggin, 2005]

4. Flanagan, C., & Levine, P. (2010). Civic engagement and the transition to adulthood. *The Future of Children*, 20(1), 159-179. [Flanagan & Levine, 2010]
5. Zeldin, S., Camino, L., & Calvert, M. (2007). Toward an understanding of youth in community governance: Policy priorities and research directions. *Análise Psicológica*, 25(1), 77-95. [Zeldin et al., 2007]
6. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi (2023). *Yoshlar statistikasi*.
7. Commonwealth Secretariat (2016). *Global Youth Development Index and Report*.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son, <https://lex.uz/docs/-5841063>